

Осипчук В.П., Вознюк О.В. Розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку засобами казки // Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні. Використання педагогічних ідей В. О. Сухомлинського в закладах дошкільної освіти: збірник студентських наукових праць / за заг. редакцією проф. Л.В.Зданевич, доц. Л.С. Пісоцької, Л.А. Машкіної, Розгон В.В., М.С. Колесникової. Хмельницький : ХГПА, 2018. 152 с. – С. 128-103.

Осипчук Віра Петрівна, слухач магістратури зі спеціальності «Дошкільна освіта» Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка, м. Житомир;
Науковий керівник **Вознюк Олександр Васильович**, професор кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка, доктор педагогічних наук, м. Житомир

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

Актуальність теми. Дошкільний вік – це період найбільш інтенсивного формування мотиваційної сфери. Серед різноманітних мотивів дошкільників особливе місце займає пізнавальний мотив, який є одним з найбільш специфічних для старшого дошкільного віку. У той же час, очевидно, що пізнавальний інтерес не є прямим наслідком дитячого віку, і далеко не всі сучасні дошкільнята володіють цією ціннісною якістю. У цьому віці закладаються основи майбутньої особистості, формуються передумови фізичного, розумового, морального розвитку дитини.

Мета статті – характеристика впливу казки на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Як засвідчує аналіз відповідних наукових джерел, пізнавальний інтерес – це вибіркова спрямованість особистості на пізнання певного об'єкту, явища, діяльності тощо. Предметом пізнавального інтересу для дитини є лише те, що вона вважає необхідним, значимим, цінним, привабливим.

Як інтегрована особистісна якість пізнавальний інтерес методологічно вимагає системного підходу до його формування, взаємодії педагогічних впливів на мотиваційне поле особистості (багатокомпонентний зміст пізнавальної діяльності, рівень його засвоєння, форми реалізації діяльності, емоційне переживання особистістю своєї діяльності).

Формуючись і розвиваючись, пізнавальний інтерес переходить ряд етапів, які потрібно враховувати у роботі з дітьми:

- пізнавальний інтерес має споглядальний характер. Переважає емоційний структурний компонент. Педагог має викликати інтерес, зацікавити дитину.

- пізнавальний інтерес має оцінний характер. Переважає пізнавальний компонент. Завдання вихователя розширювати обсяг інформації.

- пізнавальний інтерес має дійовий характер. Переважає вольовий структурний компонент. Завдання вихователя: розвивати свідоме ставлення до пізнання [1, с 12-14].

Е.А. Коссаковская зазначила, що у розвитку пізнавальних інтересів дошкільників існує дві основні лінії:

- поступове збагачення досвіду дитини, покращення цього досвіду новими знаннями про навколишній світ, яке і викликає пізнавальну активність дошкільника. Чим більше перед дитиною відкриваються сторін навколишньої дійсності, тим ширші його можливості для виникнення і закріплення стійких пізнавальних інтересів.

- поступове розширення і поглиблення пізнавальних інтересів усередині однієї і тієї ж сфери дійсності.

Існують такі рівні пізнавального інтересу старших дошкільників:

- репродуктивно-фактологічний (дитина володіє інформацією про об'єкт, що пізнається);

- описово-пошуковий (дитина може назвати ознаки та властивості об'єкту пізнання, налаштована на пошук нової інформації про нього, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між цим об'єктом та іншими);

- творчий (дитина використовує об'єкт пізнання для розв'язування творчих задач).

Основною складовою пізнавального інтересу дітей дошкільного віку є пізнавальні здібності та пізнавальні процеси. Провідне місце у структурі пізнавальних здібностей займає здатність створювати образи, що відображають властивості предметів, їх загальну будову, співвідношення основних ознак

або частин і ситуацій. До таких здібностей відносять сенсорні, інтелектуальні і творчі [3, с.44] .

Завдяки пізнавальній діяльності у дошкільному віці дитини розвивається мислення, дитині доводиться розв'язувати все складніші і різноманітніші задачі, які вимагають виокремлення і використання зв'язків і відношень між предметами, явищами, діями. Мислення, що розвивається, дає дітям можливість заздалегідь передбачити результати своїх дій, планувати їх. Дитина починає ставити перед собою пізнавальні задачі, шукає пояснення поміченим явищам. Вона здатна міркувати і про такі явища, які не пов'язані з її власним досвідом, але про які вона знає з розповідей дорослих або прочитаних книжок.

Дошкільний вік – найсприятливіший період для розвитку пізнавальних потреб. Тому дуже важливо розвивати пізнавальний інтерес у всіх сферах діяльності дітей. Інтерес до пізнання виступає як запорука успішного навчання та ефективної освітньої діяльності в цілому. Пізнавальний інтерес охоплює всі три функції навчання, які традиційно виділяються в дидактиці: навчальну, розвиваючу, виховну.

Завдяки пізнавальному інтересу і самі знання, і процес їх придбання можуть стати рушійною силою розвитку інтелекту і важливим фактором виховання особистості. Обдарованим дітям властиве сильне прагнення до пізнання, дослідження навколишнього світу. Дитина не терпить обмежень на свої дослідження, і це його властивість, яка проявившись досить рано на всіх вікових етапах продовжує залишатися його найважливішою відмінною рисою. Кращий спосіб особистісного розвитку, справжня запорука високого інтелекту – це щирий інтерес до світу, що виявляється в пізнавальній активності, в прагненні використовувати будь-яку можливість, щоб чому-небудь навчитися [6, с. 34].

Дитина з'являється на світ з природженою пізнавальною спрямованістю, яка допомагає їй адаптуватися на перших порах до нових умов життєдіяльності. Досить швидко пізнавальна спрямованість переходить в пізнавальну активність – стан внутрішньої готовності до пізнавальної діяльності. Проявляється воно в пошукових діях, спрямованих на отримання нових вражень про навколишній світ. З ростом і розвитком дитини його пізнавальна активність все більше тяжіє до пізнавальної діяльності. У пізнавальної діяльності розвиваються і формуються пізнавальні інтереси [4, с 57].

Сьогодні стали незаслужено забуватися ефективні і перевірені способи і засоби впливу на дитину такі як казки, адже вони є одним з найдавніших засобів морального, етичного

виховання дітей, а також розвитку їх пізнавального інтересу. Використовуючи казку, дитину можна навчати, ознайомлювати з оточуючим світом, формувати допитливість. Казка активізує пізнавальні потреби дитини на всіх етапах життя і у різних видах діяльності: грі, навчанні, праці.

За допомогою казки можна підвищувати інтерес до навчання, підкріплюючи самостійність у діяльності дитини. Казки дійшли до нас з минулого, однак не втрачають своєї актуальності і сьогодні. На жаль, сьогодні діти виховуються не скільки на народних казках, скільки на диснейвських мультфільмах, які не завжди спрямовані на розвиток їх пізнавальної активності. Науковці вважають це великим упущенням у справі виховання та навчання дітей, так як це утруднює розвиток їх пізнавальної активності. Варто зазначити, що багато дітей не знають навіть таких відомих казок як: «Колобок», «Червона Шапочка», «Ріпка», не знають рахівних казок, казок, які розвивають мовлення, пам'ять, уяву, фантазію тощо. У дитини в період дошкільного віку за допомогою казки можна розвивати пізнавальну активність, а також допомогти інтерпретувати навколишню дійсність [2, с. 36].

Особливістю роботи дошкільного закладу є створення навчально-ігрового середовища як провідного чинника розвитку дитини за її інтересами. Добір предметів, які оточують дітей, має сприяти розвитку їхньої діяльності відповідно до динаміки і збагачення зацікавлень.

Організовувана вихователем діяльність має захоплювати дітей, дарувати їм радість, викликати задоволення. Важливо виховувати у них пізнавальні інтереси і потреби; вчити оволодівати загальними способами дій при розв'язанні практичних або пізнавальних завдань; поступово підводити до самостійного винайдення цих способів; формувати самоконтроль за виконанням своїх дій, який передбачає: впізнання відомого змісту, спровоковане відтворення його (прямі відповіді на запитання вихователя), самостійне відтворення, творче вибіркове використання відомого змісту в нових умовах.

Висновки. Отже, дошкільний вік – найсприятливіший період для розвитку пізнавальних потреб. Тому дуже важливо розвивати пізнавальний інтерес у всіх сферах діяльності дітей. Інтерес до пізнання виступає як запорука успішного навчання та ефективної освітньої діяльності в цілому. Одним з ефективних засобів розвитку пізнавального інтересу дошкільників є казка. Казка активізує пізнавальні потреби

дитини на всіх етапах життя і у різних видах діяльності: грі, навчанні, праці.

Список використаних джерел

1. Брежнєва О. Формування пізнавальної активності у дошкільнят / О. Брежнєва // Дошкільнє виховання. 1998. №2. С. 12-14.
2. Білоус С. В. У світі казки чарівної / С. В. Білоус // Обдарована дитина. 2014. № 7. С. 35-45
3. Ладовір С. О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. Дошкільна освіта / С. О.Ладовір. Запоріжжя: ЛІПС, 2003. 44 с.
4. Ельконін Д.Б. Пізнавальна активність дітей старшого дошкільного віку/ Під ред. В.В. Давидова, В.П. Зінченко / Д.Б.Ельконін. К., 1989. С. 56-61
5. Щукіна Г.І. Проблеми пізнавального інтересу в педагогіці / Г.І. Щукіна. М., 2001.